

Çevre Bilinci Düzeyini Belirlemeye Yönelik Uygulamalı Bir Çalışma: Merzifon Meslek Yüksekokulu Örneği

Demet CANSARAN^a

Amasya Üniversitesi

Öz

Hızla artan çevre sorunlarının en büyük nedenlerinden birinin insan faktörü olduğunu, çevrenin insan eliyle hızla bozulduğunu kabul edersek, -çevre bilinçli birey- sayısının artırılmasının çevre sorunlarına olan duyarlılığı arttıracığı, bu duyarlılığın da çevre sorunlarının büyük ölçüde azalmasına yardımcı olacağı kabul edilebilir bir bakış açısı olacaktır. Çevre bilinçli bireylerin sayısal artışı ile birlikte, bu bireylerin, edinmiş oldukları bilgilerini öncelikle kendi tutum ve davranışlarına yansıtılmalarının kabul edilebilirlik derecelerine katkı sağlayacağı ve diğer bireyler üzerinde rol-model etkisi oluşturacağı yadsınamaz bir gerçektir. Bilginin nesilden nesile iletilmesinde ve bu bağlamda çevre bilinçli bireylerin yetiştirilmesinde kültürel değerler ve eğitim baş faktörler arasındadır. Bu nedendir ki bilinçlenmenin eğitim ve öğretim yoluyla gerçekleştirilmesinde eğitimcilerle fazlaca pay düşecek, gelecek nesillere bırakılacak çevrenin kalitesi, eğitimcilerin çevre bilincinin kalitesine paralel olarak değişecektir. Bu çalışmanın amacı, Merzifon Meslek Yüksekokulu öğrencileri ve çalışanlarının çevre bilinci düzeylerini ortaya koymak ve bu anlamda çevre duyarlılığının artırılmasına yönelik önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 öğrenim yılında Amasya Üniversitesi Merzifon Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 40 (kırk) 1. sınıf öğrencisi, 46 (kırk altı) 2. sınıf öğrencisi ile 10 (on) akademik personel ve 13 (on üç) diğer çalışan olmak üzere toplam 109 (yüz dokuz) kişi oluşturmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için çevre bilinci anketi (Erten, 2005) kullanılmıştır. Anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler, SPSS 15.0 paket programında analiz edilmiş, elde edilen bulgular frekans ve korelasyon analizi yöntemiyle yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Çevre Sorunları; Çevre Bilinci; Çevre Duyarlılığı

Çevre sorunlarının ortaya çıkış sürecine baktığımızda, bu sürecin zaman içerisinde oldukça yavaş bir şekilde ilerlediğini görmekteyiz. Çevrenin kirlenmesi veya bozulması başka bir deyişle özünün değişmesi, değerinin yitirilmesi anlamlarını içeren bu süreçte tartışmasız en önemli etken insan faaliyetleridir. İnsan faaliyetlerinin çevreye verdiği zarar, zamanla çevrenin kendini yenileyebilme kapasitesini aşmış, çevre hızla bozulmaya başlamıştır (Keleş, Hamamcı, 2005: 25). Hızla ilerleyen bu bozulma sürecinde, insanlığın yapmış olduğu en önemli hata, doğanın sınırlılığı ilkesini göz ardı etmesi olmuştur. İnsanoğluna göre, dünya kocamandı, ona hiç bir şey olmazdı (Kışlalıoğlu, Berkes,1993: 18).

İnsan çevresiyle sürekli etkileşimde olan bir varlıktır. Zekasının ve sahip olduğu potansiyelin de etkisiyle çevresini etkiler ve çevresinden de en çok etkilenen

varlıktır. Bu süreçte önemli olan doğal dengenin sağlanmış olmasıdır. Eğer canlıların yeryüzünde sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesine yönelik tehditler oluşmaya başlamışsa, doğal denge bozulmuş demektir (Çobanoğlu, 1995: 6). İnsan, kendisi için yaşamsal bir öneme sahip olan, üretim ve tüketim faaliyetleri için ihtiyaç duyduğu çevreye zarar vererek özellikle havanın, suyun ve toprağın bozulmasına sebep olmuştur (Bozyiğit, Karaaslan, 1998: 18). Bu bozulmalar, etkisini ani bir şekilde gösterip, canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabileceği gibi; uzun dönemde de fark edilebilen etkileri olabilir. Bugün baktığımızda "doğadaki canlı türleri 65 milyon yıldan beri görülmemiş bir oranda yok olmakta ve her yıl ortalama 1.5 milyar hektar orman yok olmaktadır. Her yıl tropikal ormanların yüzde 50 si sürekli kullanılacak yeni alanlar açmak için yakılarak

^a Demet CANSARAY, Yrd. Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Merzifon Meslek Yüksekokulu, demet.cansaran@amasya.edu.tr

yok edilmektedir. Tropikal ormansızlaşma durdurulamadığı sürece gelecek 50 yıl içinde bitki ve hayvan türlerinin yüzde 50 sinin ortadan kalkacağı sanılmaktadır” (Kovel, 2005: 20).

Çevre sorunlarının oluşumunda kentsel yaşamın gelişip sanayi üretiminin yaygınlaşmasının payı yadsınamaz. Gelişen ve sürekli üreten teknoloji yeni çevre sorunları ortaya çıkarmış ve var olan sorunların da sınırlarını genişletmiştir (Foster, 1999: 139). Peki bu sınır tanımaz sorunlarla baş edebilmenin bir yolu var mıdır? Ekolojik dengenin geri döndürülemez biçimde bozulmasına göz yummaktan başka bir çaremiz yok mu? Sayın Duru'nun belirttiği gibi çevre ile ilgili kavramların yasalara girmesi girmiş olması bile çevrenin korunması için yeterli değildir. Yalnızca kanunlar yeterli olsa idi hala yok olan ormanlar, baş edilemeyen atıklar, kuraklık ve hava kirliliği gibi sorunlarla karşılaşmazdık. Bu nedenle çevreye daha duyarlı yaklaşan, bilinçli bireyler önem kazanmaktadır. Yani insanın çevreyle olan ilişkisini yeniden düşünmeye başlaması gerekmektedir. Bunu da ancak bütün değerler sistemimizi, eğitim programlarımızı ve yaşama biçimimizi yeniden düzenlemekle sağlayabiliriz (Duru, 2007: 157).

Çevre bilinci kavramı için, insanoğlunun çevre sorunlarını algılamış olması, sorunların çözümü için emeğini ortaya koyması ve çevreye karşı olan sorumluluğunun farkına varmış olması olgunluğudur diyebiliriz. İnsan bu olgunluğa erişebilmek için, artık çevreye bakışında sadece insanı merkeze alan yaklaşımından vazgeçmeli, kendi rahatı için çevrenin yok edilmesine izin vermemelidir. Yani çevrenin de bir içkin değeri olduğu anlayışını benimsemek zorundadır.

Çevrenin yok olma sürecine girmiş olduğunun toplumsal anlamda kabul edilerek bunun çevre bilincine dönüşmesi için uzun yıllar geçmesi gerekmiştir. Çevre sorunlarının karşın, ülkeler kalkınma mı? çevre mi ? ikilemi arasında kalarak çözüm üretme konusunda çekimser bir tavır sergilemişlerdir (Dinçer, 1996: 29). Diğer yandan çevreyi korumadan, çevre sorunlarını göz ardı eden salt gelişmenin sağlanamayacağına anlaşılmasıyla, çevre sorunları uluslararası düzeyde ele alınmaya başlanmıştır. 1972 yılındaki Stockholm'de yapılan Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı da doğal yaşamın

temellerinin korunması noktasına öncülük etmiştir (Mengi, 1999: 120). Stockholm'den başlayan süreçte çevre sorunlarının uluslar arası platforma da taşınmış olması bu sorunlara çözüm bulabilmek için elbette ki önemlidir. Ancak çevre sorunlarının oluşmasını önlemek, çevrenin araç değil, amaç edinilmesi en önemli önceliğimiz olmalıdır. Bunu da bilinçli, çevre bilgisini uygulamaya dönüştürebilen bireylerle sağlayabiliriz.

Özellikle bazı çevre sorunları geri dönüşü mümkün olmayan zararlara yol açabilir. Durum böyle olunca onarıcı politikaların da hiçbir anlamı olmayabilir. Örneğin, “Karadeniz sahil yolu, bölgenin trafik yoğunluğunu azaltmak bakımından önemli bir projedir. Ancak, bu proje çerçevesinde yolun önemli bir bölümü, deniz doldurularak yapılmıştır. Bu da sahillerin yok olmasına sebep olmuştur. Tekrar eskisi gibi sahillerimiz olsun dediğimizde; bunun bir günde veya kısa bir sürede olması imkansızdır. Aynı şey pek çok bölgemizdeki tabiat örtüsünün tahrip edilmesi sonucu topraklarımızın denizlere, göllere taşınması örneğinde de geçerlidir” (Şahin, 2010: 246). Onarıcı politikalara gerek kalmamasında en önemli etken, çevre bilinçliliğine sahip bireylerdir.

Erten'e göre çevre sorunlarının üstesinden gelebilmek için öncelikle bir araca ihtiyaç vardır. İnsanların çevre davranışlarında değişiklik meydana getirecek olan bu araç çevre eğitimidir. Buradaki hedef ise çevre dostu davranış gösterebilecek bireylerin yetiştirilmesidir ki bu şekilde davranan bireylere de çevre bilincine sahip bireyler diyoruz. Unutmamalıyız ki çevre sorunlarının çözümünde teknoloji ve yasalar tek başına etkili olamaz, aynı zamanda bireysel davranışların da değişmesi gerekir (Erten, 2012: 92).

Belirtilen bilgiler ışığında bu araştırmanın temel amacı, Merzifon Meslek Yüksekokulu öğrenci ve çalışanlarının çevre bilinçlilik düzeylerinin belirlenmesidir.

Bu amaç bağlamında,

- Öğrencilerin ve çalışanların çevre bilgileri ve bu bilgileri davranışa dönüştürebilmeleri ne düzeydedir?
- Eğitim düzeyi ile çevre bilinci arasında bir ilişki var mıdır?

- Cinsiyet farklılığı ve çevre bilinci arasında bir ilişki var mıdır?
- Medeni durum farklılığı ve çevre bilinci arasında ilişki var mıdır? Sorularına yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın örneklemini, 2014-2015 öğrenim yılında Amasya Üniversitesi Merzifon Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 40 (kırk) 1. sınıf öğrencisi, 46 (kırk altı) 2. sınıf öğrencisi ile 10 (on) akademik personel ve 13 (on üç) diğer çalışanlar olmak üzere toplam 109 (yüz dokuz) kişi oluşturmaktadır. Meslek yüksekokulunda 22 (yirmi iki) akademik personel ve 25 (yirmi beş) diğer çalışanlar olmak üzere toplam 47 (kırk yedi) çalışan bulunmaktadır. Ancak çalışanların tamamından dönüş sağlanamamıştır.

Araştırma verilerini toplamak için çevre bilinci anketi (Erten, 2005) kullanılmıştır. Uygulanan anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel özelliklerine yönelik, ikinci bölümde ise çevre bilgi ve duyarlılıklarını ölçmeye yönelik olmak üzere toplam 60 ifadeye yer verilmiştir. Bu ifadeler olumsuzdan olumluya doğru olmak üzere beşli ölçektedir (hayır, hiç katılmıyorum, katılmıyorum, çok az katılıyorum, katılıyorum, tamamen katılıyorum, hiçbir zaman, oldukça az, ara sıra, sıkça ve çok sık gibi). Anket uygulaması sonucunda elde edilen veriler, SPSS 15.0 paket programında analiz edilmiş, elde edilen bulgular frekans analizi ve korelasyon analizi yöntemiyle yorumlanmaya çalışılmıştır. Korelasyon analizinde $P < 0,01$ ve $P < 0,05$ parametreleri pozitif yönlü ilişki durumunu belirtmiştir. Ters durum ise, negatif yönlü ilişki durumunu göstermektedir.

Bulgular

Tablo 1. Araştırma kapsamındaki öğrenci ve çalışanların cinsiyete göre dağılımları

	Frekans (Katılımcı Sayısı)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplu Yüzde (%)
Erkek	70	64,2	64,2	64,2
Kadın	39	35,8	35,8	100,0
Toplam	109	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 109 kişinin cinsiyet dağılımları yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Buna göre % 64.2 ' si erkek, % 35. 8' i kadındır.

Tablo 2. Araştırma kapsamındaki öğrenci ve çalışanların medeni durumlarına göre dağılımları

	Frekans (Katılımcı Sayısı)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplu Yüzde (%)
Evlü	21	19,3	19,3	19,3
Bekar	88	80,7	80,7	100,0
Toplam	109	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 109 kişinin medeni durumları yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan kişilerin %19.3' ü evli, %80,7' si ise bekindir.

Tablo 3. Araştırma kapsamındaki öğrenci ve çalışanların eğitim durumlarına göre dağılımları

	Frekans (Katılımcı Sayısı)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplu Yüzde (%)
Lise	1	,9	,9	100,0
Önlisans	90	82,6	82,6	82,6
Lisans	9	8,3	8,3	90,8
Yüksek Lisans	6	5,5	5,5	96,3
Doktora	3	2,8	2,8	99,1
Toplam	109	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 109 kişinin eğitim durumları yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan kişilerin % 82.6' sını ön lisans, % 8. 3' ü lisans, % 5.5 i yüksek lisans ve %2,8 i ise doktora mezundur.

Tablo 4. Araştırma kapsamındaki öğrenci ve çalışanların görevlerine göre dağılımları

	Frekans (Katılımcı Sayısı)	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde (%)	Toplu Yüzde (%)
1.sınıf	40	36,7	36,7	36,7
2.sınıf	46	42,2	42,2	78,9
Memur	13	11,9	11,9	90,8
Akademik	10	9,2	9,2	100,0
Toplam	109	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan 109 kişinin görevlerine göre dağılımları yukarıdaki tabloya yansıtılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan kişilerin % 36,7' si 1. sınıf öğrencisi,

% 42,2'si 2. sınıf öğrencisi, % 11,9'u memur ve % 9,2'sini de akademik personel oluşturmaktadır.

Tablo 5: Cinsiyet ve diğer değişkenler arasındaki korelasyon analizi

Cinsiyet	Solunan Havanın Sağlığa Zarar Verme Düzeyi
Pearson	-,198
Sig	,039
N	109

Yukarıdaki tabloya göre, $0,039 < 0,05$ olduğu için cinsiyetle 'Nefes aldığım hava sağlığıma zarar verecek derecededir' yargısı arasında negatif yönlü bir ilişki vardır diyebiliriz. Araştırmaya katılanlar arasında özellikle kadınlar soluduğumuz havanın sağlığa zararlı verecek bir duruma gelmiş olduğunu düşünmemektedir. Oldukça hassas ve duyarlı bir yapıya sahip olan kadınların havanın sağlığa zarar verecek nitelikte olduğunu düşünmemeleri beklemediğimiz bir durumdur. Belirtilen yargı dışındaki diğer yargılarda cinsiyete göre farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 6: Görev ile diğer değişkenler arasındaki korelasyon analizi

GÖREV	Pearson	Sig	N
Hayvan ve bitki türlerinin sürekli olarak ortadan kalkması insanların aleyhine bir durumdur.	,234*	,015	109
Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisine atılmış olarak görmek beni çok üzüyor	,281**	,003	109
Denizlerin, göllerin ve nehirlerin nasıl temiz tutulması konusundaki bilgileri öğrenmek isterdim.	,202*	,036	108
Eğer bir arabam olsaydı çevreyi daha fazla kirletmemek için 100 km'den fazla sürat yapmak istemezdim.	,246*	,011	107
Okulda kullanacağımız okul için gerekli olan malzemeleri geri kazanılmış olanlardan satın almaya hazırım.	,234*	,015	108
Recycling bazı atıkların geri dönüşümü demektir.	,257**	,007	107
Arkadaş grubumdakilerin hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler.	-,214*	,030	107
Metal kutudaki içecekleri tercih ederim.	-,210*	,030	107
Arkadaşlar ile çevre kirliliği sohbetleri yaparız.	-,225*	,021	105
Ben veya ailem kullanılmış veya eski kitapları ihtiyacı olanlara veya bunları toplayan kurum ve kuruluşlara veriyoruz.	-,232*	,019	101

Yukarıdaki tabloya incelediğimizde görev değişikçe yargılara bakış açısının da doğru oranda olumlu veya olumsuz düzeyde farklılaştığını görmekteyiz. "Bitki ve hayvan türlerinin ortadan kalkması insanların aleyhine olan bir durumdur", "Denizlerin, göllerin ve nehirlerin nasıl temiz tutulması konusundaki bilgileri öğrenmek isterim", "Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisinde görmek beni üzüyor", "Eğer bir arabam olsaydı 100 km den daha fazla sürat yapmak istemezdim", "Okuldaki kullanacağımız okul için gerekli malzemeleri geri kazanılmış olanlardan satın almaya hazırım", "Recycling, bazı atıkların geri dönüşümü demektir" yargılarına katılma noktasında özellikle akademik personelin, öğrenci ve memurlardan daha bilinçli bir tutum sergiledikleri sonucuna varabiliriz.

Yine tabloda, "Arkadaş grubumdakilerden hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler", "Metal kutudaki içecekleri tercih ederim", "Ben veya ailem kullanılmış veya eski kitapları ihtiyacı olanlara veya bunları toplayan kurum ve kuruluşlara veriyoruz", "Arkadaşlar ile çevre kirliliği sohbetleri yaparız" yargılarına katılıp katılmama oranının görev değişikçe farklılaştığını görmekteyiz. Ancak bu değişiklik negatif bir şekilde olmaktadır. Çevre bilgisi noktasında öğrenci ve memurlardan daha iyi düzeyde olduğu görülen akademik personelin bu bilgileri uygulamaya geçirme noktasında yeterli olmadığı görülmektedir.

Çevre bilincinin sadece çevre bilgisine sahip olmak değil, aynı zamanda bu bilgileri davranış olarak da sergilemek olduğu düşünüldüğünde çevre duyarlılık ve bilinci açısından öğrenci, memur ve akademik personelin istenilen düzeyde olmadığını kabul etmek gerekir.

Tablo7: Medeni durum ve diğer değişkenler arasındaki korelasyon analizi

MEDENİ	Pearson	Sig	N
Hayvan ve bitki türlerinin sürekli olarak ortadan kalkması insanların aleyhine bir durumdur.	-,193*	,044	109
Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisine atılmış olarak görmek beni çok üzüyor	-,201*	,036	109
Eğer bir arabam olsaydı çevreyi daha fazla kirletmemek için 100 km'den fazla sürat yapmak istemezdim.	-,206*	,033	107
Okulda kullanacağımız okul için gerekli olan malzemeleri geri kazanılmış olanlardan satın almaya hazırım.	-,239*	,013	108
Arkadaş grubumdakilerin hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler	,267**	,005	109
Metal kutudaki içecekleri tercih ederim	,203	,035	109
Kırık aynaları, şişe parçalarını, depozitolu şişeleri cam kumbaralarına atmak gerekir	,351	,000	105

Yukarıdaki tablo incelendiğinde medeni durumun bazı yargılara bakış açısını etkilediğini görmekteyiz. " Bitki ve hayvan türlerinin sürekli olarak ortadan kalkması insanlar aleyhine bir durumdur", "Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisine atılmış olarak görmek beni üzüyor", "Eğer arabam olsaydı çevreyi kirletmemek için 100 km den daha fazla sürat yapmak istemezdim", "Okulda kullanacağımız okul için gerekli olan malzemeleri geri kazanılmış olanlardan almaya hazırım" yargılarına katılma noktasında evli çiftlerin daha bilinçli bir tavır içerisinde oldukları görülmektedir.

Ancak "Arkadaş grubumdakilerin hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler", "Metal kutudaki içecekleri tercih ederim", "Kırık aynaları, şişe parçalarını, depozitolu şişeleri cam kumbaralarına atmak gerekir", yargılarına katılma oranının negatif yönde özellikle evlilerde artmış olduğunu görmekteyiz. Bu durum evli çiftlerin özellikle çocuklarına daha temiz bir çevre bırakma arzusuyla çevre bilgilerini uygulamaya geçirme noktasında daha bilinçli olmaları gerektiği yönündeki beklentimizi karşılamamaktadır. Çocuklarına çevre bilincini özellikle davranışlarıyla aşılaması gereken anne babaların öncelikle kendilerinin çevreye duyarlı bir tavır takınması gerekir.

Tablo 8: Eğitim düzeyi ve diğer değişkenler arasındaki korelasyon analizi

EĞİTİM	Pearson	Sig	N
Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisine atılmış olarak görmek beni üzüyor.	,253**	,008	109
Eğer arabam olsaydı çevreyi kirletmemek için 100 km den fazla sürat yapmazdım.	,191*	,048	107
Okulda kullanacağımız okul için gerekli malzemeleri geri kazanılmış olanlardan satın almaya hazırım.	,247*	,010	108
Elektrik enerjisi elde etmek için termik ve nükleer santrallerin dışında güneş ve rüzgar gibi alternatif enerji kaynakları da vardır.	,276**	,005	100
Recycling, bazı atıkların geri dönüşümü demektir.	,308**	,001	107
İçeceklerimizi bir defa kullanıp atılan kutulardan almak yerine depozitolu şişelerden almak çevreyi koruma açısından daha çok yararlıdır.	,233*	,016	107
Arkadaş grubumdakilerin hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler	-,257**	,008	105
Metal kutudaki içecekleri tercih ederim	-,294**	,003	101

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, eğitim durumu değiştiğinde yargılara bakış açısının da olumlu derecede farklılaştığını görmekteyiz. "Kullanılmış kağıtları diğer çöpler içerisine atılmış olarak görmek beni üzüyor", "Eğer arabam olsaydı çevreyi kirletmemek için 100 km den fazla sürat yapmazdım", "Okulda kullanacağımız okul için gerekli malzemeleri geri kazanılmış olanlardan satın almaya hazırım", "Elektrik enerjisi elde etmek için termik ve nükleer santrallerin dışında güneş ve rüzgar gibi alternatif enerji kaynakları da vardır", "Recycling, bazı atıkların geri dönüşümü demektir", "İçeceklerimizi bir defa kullanıp atılan kutulardan almak yerine depozitolu şişelerden almak çevreyi koruma açısından daha çok yararlıdır" yargılarına katılma oranının, eğitim durumu yükseldikçe artmış olduğunu görüyoruz.

Ancak "Arkadaş grubumdakilerin hemen hepsi kutu içecekleri tercih ederler", "Metal kutudaki içecekleri tercih ederim" negatif yargılarına katılma oranının artmış olması öğrenci, akademik personel ve diğer personelin çevre bilgilerini uygulama noktasındaki eksikliklerini göstermektedir.

Tartışma

Merzifon Meslek Yüksekokulu öğrencileri, akademik personel ve diğer çalışanları kapsayan anket değerlendirmesi sonucunda aşağıdaki saptamalar yapılmıştır:

Çevre ile ilgili yargılara katılıp katılmama noktasında katılımcıların cinsiyetleri etkili olmamıştır. Oldukça hassas ve duyarlı yapıya sahip olan bayanların, çevre açısından özellikle bilgilerini davranışa dönüştürme noktasında daha duyarlı olmaları gerektiği konusundaki beklentimiz karşılanmamıştır.

-Katılımcıların görevleri ve eğitim durumları değiştikçe yargılara bakış açısının da olumlu veya olumsuz yönde değiştiğini görmekteyiz. Ancak bu değişim bilgi yönünden olmaktadır. Özellikle akademik personelin, öğrenci ve diğer çalışanlara göre çevre bilgilerinin daha iyi düzeyde olduğunu görmekteyiz. Ancak çevre bilincinin sadece çevre bilgisine sahip olmak değil, aynı zamanda bu bilgileri davranış olarak da sergilemek olduğu düşünüldüğünde çevre duyarlılık ve bilinci açısından öğrenci, memur ve akademik personelin istenilen düzeyde olmadığını kabul etmek gerekir.

-Katılımcıların evli veya bekar olmalarının, çevre ile ilgili yargılara özellikle çevre bilgisinin uygulamaya geçirilme noktasını etkilemediği görülmektedir. Ancak bu durum evli çiftlerin özellikle çocuklarına daha temiz bir çevre bırakma arzusuyla çevre bilgilerinin uygulamaya geçirme noktasında daha bilinçli olmaları gerektiği yönündeki beklentimizi karşılamamaktadır. Çocuklarına çevre bilincini özellikle davranışlarıyla aşılması gereken anne babaların öncelikle kendilerinin çevreye yararlı bir tavır takınmaları gerekir.

Sonuç olarak; bu çalışma sonucunda elde edilen bilgiler ışığında öğrenci, akademik personel ve diğer çalışanların çevre ile ilgili yargılar konusundaki farklılıklarının çevre bilgi düzeyleri ile sınırlı kaldığını görmekteyiz. Edinilmiş bilgileri günlük hayatımızda uygulama ve bu bilgileri çevre duyarlılığı içerisinde bir yaşam felsefesine dönüştürebilme noktasında çok büyük eksiklikler olduğu bir gerçektir. Özellikle eğitim görevini üstlenen akademik personelin öğrenci ve diğer personelden bilgileri davranışa dönüştürebilme noktasında belirgin farklılığının olması gerekirdi.

Bundan sonraki süreçte Merzifon Yüksekokulu'nda özellikle birinci ve ikinci sınıf dersleri arasında zorunlu veya seçmeli çevre dersleri mutlaka eklenmelidir. Bir takım maddi destekli çevre projelerinde akademik personelle öğrencilerin birlikte yer almaları sağlanmalıdır. Ayrıca belirli periyotlarla yapılan seminer, konferans gibi çalışmalarla özellikle güncel çevre sorunlarına ve çözüm önerilerine dikkat çekilmeli, öğrencilere çevre duyarlılığı aşılarmaya çalışılmalıdır.

Kaynakça

- Bozyiğit Recep, Tufan Karaaslan, (1998), Çevre Bilgisi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Çobanoğlu Zakir, (1995), Genel Çevre Sağlığı Bilgisi, Güneş Kitabevi, Ankara.
- Diñçer, Meral, (1996), Çevre Gönüllü Kuruluşları, TÇV Yayınları, Ankara.
- Duru, Bülent, (2007), Çevre Politikaları: "Bütün Değerler Sistemimizi, Eğitim Programlarımızı, Yaşama Biçimlerimizi Yeniden Düzenlemeliyiz", Sivil Toplum Dergisi, 5/20, s.157.
- Erten, Sinan, (2005), Okul Öncesi Öğretmen Adaylarında Çevre Dostu Davranışların Araştırılması, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayınları, 28/ 91-100.
- Erten, Sinan, (2012), Türk ve Azeri Öğretmen Adaylarında Çevre Bilinci, Eğitim ve Bilim, Cilt 37, s. 88-99.
- Foster, John Bellamy, (1999), Savunmasız Gezegen: Çevrenin Kısa Ekonomik Tarihi, Epos Yayınları, Ankara.
- Keleş, Ruşen, Can Hamamcı, (2005), Çevre Politikası, İmge Kitabevi, Ankara.
- Kışlalıoğlu Mine, Fikret Berkes, (1993), Çevre ve Ekoloji, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kovel, Joel, (2005), Doğanın Düşmanı: Kapitalizmin Sonu mu, Dünyanın Sonu mu? ,Metis Yayınları, İstanbul.
- Mengi, Ayşegül, (1999), Küresel Çevre Sorunları Ve Politikaları, Mülkiyeliler Birliği Yayınları, Ankara.
- Şahin, Yusuf, (2010), Kentleşme Politikası, Murathan Yayınevi, Trabzon.